УДК 378.091.3:81'243:070
DOI https://doi.org/10.32782/bsps-2026.11.3

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КОМПЛЕМЕНТАРНІСТЬ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНИЙ ПРИНЦИП СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЧНОЇ ТА ЖУРНАЛІСТСЬКОЇ ОСВІТИ

Тетяна Громко
доктор філологічних наук,
професор кафедри германських і східних мов та перекладу
Міжнародного гуманітарного університету
вул. Фонтанська дорога, 33, м. Одеса, Україна
orcid.org/0000-0002-4661-4302
e-mail: hromkot@gmail.com

Вікторія Сікорська
кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри журналістики та мовної комунікації
Одеського національного морського університету
вул. Мечникова, 34, м. Одеса, Україна
orcid.org/0000-0001-7278-8464
e-mail: sikorskavika1003@gmail.com

Ганна Адамова
доктор філософії з педагогіки, доцент,
декан факультет іноземних мов, медіа та психології
Міжнародного гуманітарного університету,
вул. Фонтанська дорога, 33, м. Одеса, Україна
orcid.org/0000-0003-4411-8484

Анотація. *Статтю присвячено теоретико-методологічному осмисленню міждисциплінарної комплементарності як принципу організації сучасної філологічної та журналістської освіти в умовах трансформації гуманітарного знання, цифровізації освітнього простору та зміни моделей професійної комунікації. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю переорієнтації сучасної університетської підготовки від дисциплінарно сегментованих моделей до інтегративних освітніх стратегій, орієнтованих на формування комплексної професійної компетентності та здатності діяти в багатомовному, міжкультурному й медіатизованому середовищі. Метою дослідження є обґрунтування міждисциплінарної комплементарності як внутрішнього організаційного принципу сучасної філологічної та журналістської освіти і визначення її евристичного й педагогічного потенціалу у формуванні інтегрованої гуманітарної компетентності. Об'єктом дослідження виступає сучасна університетська філологічна та журналістська освіта як гуманітарно-комунікативна система, предметом – механізми реалізації міждисциплінарної комплементарності у структурі змісту, організації та професійної підготовки майбутніх філологів, перекладачів і журналістів. У роботі міждисциплінарну комплементарність інтерпретовано як методологічний механізм взаємодоповнювального функціонування мовознавчих, літературознавчих, перекладознавчих, медіалінгвістичних, культурологічних і журналістикознавчих підходів без утрати їхньої предметної автономії. Доведено, що ключовими інтегративними механізмами реалізації комплементарної моделі виступають текстоцентризм, дискурсивний підхід і медіація, які забезпечують поєднання процесів рецепції, продукції, інтеракції, інтерпретації, перекодування смислів та професійної комунікації. Визначено, що текст у сучасній освітній парадигмі набуває статусу не лише об'єкта аналізу, а й когнітивно-комунікативного простору конструювання значення, професійної взаємодії та міжкультурного посередництва. Особливу увагу приділено практикам реалізації комплементарного підходу у діяльності кафедри германських*

© Т. Громко, В. Сікорська, Г. Адамова, 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

і східних мов, де інтеграція мовної, перекладацької, дискурсивної та медіакомунікативної підготовки створює умови для формування сучасного фахівця, здатного до критичної інтерпретації, відповідальної комунікації та професійної діяльності у динамічному інформаційному середовищі.

Ключові слова: *міждисциплінарна комплементарність, філологічна освіта, журналістська освіта, текстоцентризм, медіація, дискурс, міжкультурна комунікація, медіакомунікація, професійна компетентність, освітній простір.*

INTERDISCIPLINARY COMPLEMENTARITY AS A METHODOLOGICAL PRINCIPLE OF MODERN PHILOLOGICAL AND JOURNALISM EDUCATION

Tetiana Hromko
Doctor of Philological Sciences, Professor,
Professor at the Department of Germanic and Oriental Languages and Translation,
International Humanitarian University
Fontanska Road Str., 33, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0002-4661-4302
e-mail: hromkot@gmail.com

Victoriia Sikorska
Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Journalism and Language Communication,
Odessa National Maritime University
Mechnykova Str., 34, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0001-7278-8464
e-mail: sikorskavika1003@gmail.com

Hanna Adamova
PhD in Pedagogy, Associate Professor,
Dean of the Faculty of Foreign Languages, Media and Psychology,
International Humanitarian University
Fontanska Road Str., 33, Odesa, Ukraine
orcid.org/0000-0003-4411-8484

Abstract. *The article is devoted to the theoretical and methodological conceptualization of interdisciplinary complementarity as a principle for organizing modern philological and journalism education under conditions of the transformation of humanities knowledge, digitalization of educational environments, and changes in models of professional communication. The relevance of the study is determined by the need to reorient contemporary university education from disciplinarily segmented models toward integrative educational strategies aimed at developing comprehensive professional competence and the ability to operate effectively in multilingual, intercultural, and media-mediated environments.*

The purpose of the study is to substantiate interdisciplinary complementarity as an internal organizational principle of modern philological and journalism education and to determine its heuristic and pedagogical potential in shaping integrated humanitarian competence. The object of the research is contemporary university philological and journalism education as a humanitarian and communicative system, whereas the subject comprises the mechanisms of implementing interdisciplinary complementarity within the structure of educational content, organizational models, and professional training of future philologists, translators, and journalists.

The article interprets interdisciplinary complementarity as a methodological mechanism of mutually reinforcing interaction among linguistic, literary, translation, media-linguistic, cultural, and journalism-oriented approaches without the loss of their disciplinary autonomy. It is demonstrated that the key integrative mechanisms ensuring the implementation of the complementary model include text-centeredness, the discursive approach, and mediation, which enable the integration of reception, production, interaction, interpretation, meaning recoding, and professional communication processes. It has been established that within the contemporary educational paradigm, the text acquires the status not merely of an object of analysis but of a cognitive and communicative space for constructing meaning, professional interaction, and intercultural mediation.

Special attention is devoted to the practices of implementing the complementary approach within the activities of the Department of Germanic and Oriental Languages and Translation, where the integration of linguistic, translation, discursive, and media-communication training creates conditions for shaping a modern specialist capable of critical interpretation, responsible communication, and professional activity in a dynamic information environment.

Key words: *interdisciplinary complementarity, philological education, journalism education, text-centeredness, mediation, discourse, translation, intercultural communication, media communication, professional competence, educational environment.*

Постановка проблеми. Сучасна філологічна та журналістська освіта розвиваються в умовах перегляду усталених дисциплінарних меж і переходу до інтегративних моделей організації гуманітарного знання. Цей процес пов'язаний не лише з технологічною модернізацією освітнього середовища, а й зі зміною самої логіки професійної підготовки, яка дедалі більше орієнтується на взаємодію мовних, текстових, культурних і комунікативних практик. У таких умовах особливої актуальності набуває проблема підготовки фахівця, здатного працювати не в межах окремої дисципліни, а у просторі взаємодії різних способів аналізу, інтерпретації та продукування знання.

Попри активне оновлення освітніх програм і розширення спектра міждисциплінарних практик, сучасна університетська освіта значною мірою продовжує функціонувати за принципом дисциплінарної сегментації, за якого мовознавчі, літературознавчі, перекладознавчі, комунікативні та журналістикознавчі компоненти реалізуються як відносно автономні напрями підготовки. Така модель історично забезпечувала спеціалізацію професійної освіти, проте дедалі частіше виявляє обмеженість щодо формування інтегрованої професійної компетентності, необхідної для діяльності у сучасному багатомовному та медіатизованому середовищі.

У відповідь на ці виклики у сучасному гуманітарному дискурсі посилюється тенденція до переосмислення механізмів інтеграції знань і переходу від міжпредметного поєднання до методологічної взаємодії дисциплін. Одним із підходів, що дає змогу описати таку взаємодію, виступає міждисциплінарність, яку сучасні дослідники визначають як процес інтеграції концепцій, методів і способів пізнання для створення нового рівня розуміння складних об'єктів дослідження [12].

У межах цього дослідження особливу увагу приділено поняттю міждисциплінарної комплементарності. Під міждисциплінарною комплементарністю розуміємо методологічний принцип організації гуманітарного знання, що передбачає взаємодоповнювальне функціонування різних дисциплінарних підходів без утрати їхньої предметної автономії та забезпечує формування інтегрованої моделі інтерпретації складних освітніх і професійних явищ. На відміну від механічного об'єднання дисциплін або формальної інтеграції змісту комплементарність ґрунтується на взаємному розширенні пояснювального потенціалу окремих галузей знання [12, с. 74–79].

Для сучасної філологічної та журналістської освіти така постановка проблеми набуває особливої актуальності, оскільки обидві галузі мають спільну гуманітарно-комунікативну основу: мову, текст, дискурс, медіацію та суспільну комунікацію. Якщо філологічна освіта традиційно орієнтована на інтерпретацію мовних і текстових структур та міжкультурну взаємодію, то журналістська освіта спрямована на створення й осмислення медіатексту, роботу з інформацією та конструювання публічного дискурсу.

У сучасних підходах до мовної освіти дедалі більшої ваги набувають категорії рецепції, продукції, інтеракції та медіації як взаємопов'язані форми професійної діяльності Особливого значення у реалізації комплементарного підходу набувають категорії рецепції, продукції, інтеракції та медіації, які у сучасній мовній освіті розглядаються як взаємопов'язані форми комунікативної діяльності. У цьому контексті медіація перестає трактуватися як допоміжна практика передачі інформації та набуває статусу окремого механізму конструювання спільного смислового простору між учасниками комунікації. Водночас рецепція забезпечує інтерпретацію тексту, продукція – створення власного висловлювання, інтеракція – координацію комунікативної взаємодії, а плюрилінгвальна компетентність створює умови для гнучкого використання мовних ресурсів у багатомовному середовищі. Інтеграція цих видів діяльності формує сучасну діяльнісно орієнтовану модель гуманітарної підготовки та створює методологічне підґрунтя для інтеграції філологічної й журналістської освіти [5, с. 103–106].

Аналіз останніх досліджень засвідчує поступове зміщення уваги від традиційного розмеж-

ування гуманітарних дисциплін до пошуку інтегративних моделей професійної підготовки. У сучасних студіях журналістської освіти наголошується на необхідності поєднання академічного знання, аналітичних стратегій, комунікативних практик і роботи з медіатекстом як умов формування сучасного медійника [1]. У сфері перекладознавства й медіакомунікації окремо підкреслюється вплив редакційної політики на характер перекладацьких рішень та механізми адаптації тексту до потреб цільової аудиторії [2].

Водночас питання міждисциплінарної комплементарності саме як методологічного принципу одночасної організації філологічної та журналістської освіти залишається недостатньо концептуалізованим. Недостатньо розробленими залишаються механізми інтеграції лінгвістичного, перекладознавчого, медіакомунікативного та журналістикознавчого компонентів у межах єдиної освітньої моделі, здатної забезпечити підготовку фахівця до діяльності у багатомовному, міжкультурному та цифрово трансформованому середовищі.

Об'єктом дослідження є сучасна університетська філологічна та журналістська освіта як інтегрований гуманітарно-комунікативний простір, у межах якого взаємодіють мовний, літературний, перекладознавчий, культурний, медіакомунікативний і професійно-практичний компоненти підготовки здобувачів вищої освіти. Таке розуміння об'єкта дає змогу трактувати освітній процес не як сукупність автономних навчальних дисциплін, а як цілісну систему смислотворення, інтерпретації, комунікації та професійного становлення, орієнтовану на формування інтегрованої гуманітарної компетентності в умовах сучасного медіатизованого суспільства.

Предметом дослідження виступає міждисциплінарна комплементарність як методологічний принцип організації змісту, структури та педагогічних механізмів підготовки майбутніх філологів, перекладачів і журналістів, що передбачає інтеграцію мовознавчих, літературознавчих, перекладознавчих, культурологічних, медіалінгвістичних і журналістикознавчих підходів у режимі взаємодоповнення та спільного формування професійної компетентності без утрати їхньої предметної специфіки. У такій моделі освітній результат досягається не шляхом механічного накопичення знань із різних галузей, а через формування інтегрованого гуманітарного досвіду, орієнтованого на інтерпретацію тексту, медіацію смислів, міжкультурну взаємодію та відповідальне професійне висловлювання, що дає змогу розглядати комплементарність як внутрішній організаційний принцип сучасної філологічної та журналістської освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасна гуманітарна освіта дедалі послідовніше переходить від моделі накопичення спеціалізованого знання до моделі інтегративного конструювання професійної компетентності. Така трансформація пов'язана не лише зі зміною освітніх технологій чи структури навчальних програм, а й передусім із переосмисленням природи самого знання, яке дедалі частіше розглядається як результат взаємодії різних інтерпретаційних перспектив, когнітивних практик і комунікативних стратегій. У сучасних освітніх дослідженнях міждисциплінарна взаємодія трактується як механізм переходу від фрагментарного освоєння змісту до інтегрованого формування професійної здатності діяти у складному середовищі [12, с. 26].

У цьому контексті особливого значення набуває міждисциплінарна комплементарність як форма організації освітнього простору, за якої окремі дисципліни не втрачають власної предметної визначеності, однак набувають нових евристичних і пояснювальних можливостей у процесі взаємодії. Комплементарність у гуманітарній освіті не зводиться до механічного поєднання навчальних курсів або дублювання тематичних блоків. Її сутність полягає у створенні умов для взаємного розширення предметних меж дисциплін через інтеграцію методів, категоріального апарату та практик інтерпретації, унаслідок чого формується новий рівень осмислення об'єкта дослідження [12, с. 74–79].

Для сучасної філологічної та журналістської освіти така модель є особливо продуктивною, оскільки обидві освітні сфери мають спільну гуманітарно-комунікативну основу – мову, текст, дискурс, культуру та процес породження й інтерпретації смислів. Попри відмінності професійних завдань, вони функціонують у межах єдиного простору комунікативної діяльності, де текст виступає одночасно мовною конструкцією, культурним артефактом і засобом суспільної взаємодії.

Філологічна освіта традиційно орієнтована на аналіз мовної системи, інтерпретацію художнього й нехудожнього тексту, дослідження механізмів смислотворення, переклад і міжкультурну взаємодію. Журналістська освіта, своєю чергою,

спрямована на створення, трансформацію, поширення та критичне осмислення медіатекстів, організацію суспільної комунікації та формування інформаційного середовища. У сучасних моделях журналістської підготовки дедалі більшого значення набуває інтеграція аналітичного мислення, академічного знання та комунікативної практики, що дає змогу розглядати підготовку медійника як комплексний гуманітарний процес [7, с. 484–489].

Точкою природного перетину філологічної та журналістської освіти стають спільні когнітивні та професійні операції: інтерпретація змісту, аналіз дискурсу, структурування повідомлення, жанрове моделювання, формування адресності, медіація смислів, оцінка комунікативного ефекту та забезпечення етичної відповідальності висловлювання. У цьому сенсі і філолог, і журналіст працюють із різними формами текстуальної репрезентації реальності та здійснюють діяльність зі створення, пояснення, перекодування й поширення смислів.

Особливо показовим у цьому контексті є поняття медіації, яке у сучасній мовній освіті розглядається як окрема форма комунікативної діяльності, пов'язана не лише з передаванням інформації, а й зі створенням умов для інтерпретації, узгодження та співконструювання значення між учасниками комунікації [5, с. 103–106].

Унаслідок цього журналістська освіта перестає розглядатися як зовнішній прикладний напрям щодо філології і постає як один із варіантів реалізації текстоцентричної гуманітарної парадигми. Водночас сучасна філологічна освіта виходить за межі класичного мовно-літературного підходу та дедалі активніше включає медіалінгвістичний, комунікативний, перекладознавчий і дискурсивний виміри підготовки. Саме тому міждисциплінарна комплементарність дає змогу розглядати філологічну та журналістську освіту не як паралельні або конкурентні освітні моделі, а як взаємодоповнювальні форми організації сучасного гуманітарного знання.

Одним із найбільш продуктивних механізмів реалізації міждисциплінарної комплементарності у сучасній філологічній та журналістській освіті виступають текстоцентризм, дискурсивний підхід і медіація, які забезпечують інтеграцію мовної, культурної, комунікативної та професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Саме ці категорії дають змогу подолати дисциплінарну фрагментацію та сформувати цілісний гуманітарно-комунікативний простір професійного становлення майбутнього фахівця.

У сучасному освітньому дискурсі текстоцентризм розглядається не лише як дидактичний принцип організації навчального матеріалу, а й як методологія роботи зі знанням, за якої текст виступає базовою одиницею навчання, інтерпретації та професійної взаємодії. Такий підхід істотно розширює традиційне розуміння тексту як завершеної мовної структури та дає змогу трактувати його як відкритий простір породження смислів, культурних кодів і комунікативних стратегій. У сучасних дослідженнях мовної освіти підкреслюється, що текстоцентрична організація навчання сприяє переходу від засвоєння мовної форми до розвитку здатності діяти в умовах складної комунікативної ситуації [6, с. 4–8].

Для філологічної освіти текст виступає середовищем реалізації мовної системи, носієм культурної пам'яті та об'єктом інтерпретаційного аналізу. Робота з художнім, академічним, перекладним, публіцистичним і цифровим текстами забезпечує одночасне формування мовної, літературної, міжкультурної та інтерпретаційної компетентностей. У журналістській освіті текст набуває додаткової функції суспільного посередництва, оскільки через нього здійснюється організація інформаційного простору, побудова публічного дискурсу та репрезентація соціальної реальності.

У такому розумінні текстоцентризм дає змогу подолати традиційне розмежування між аналізом і продукуванням тексту. Освітній процес орієнтується не лише на засвоєння мовних норм або професійних технологій, а й на формування здатності працювати зі смислом: виявляти його, інтерпретувати, трансформувати, адаптувати та репрезентувати у різних комунікативних середовищах. Це набуває особливого значення в умовах сучасної медіакультури, де межі між художнім, інформаційним, академічним, цифровим і публічним текстом стають дедалі менш жорсткими.

Особливого значення у реалізації комплементарного підходу набуває поняття медіації, яке у сучасній гуманітарній освіті трактується значно ширше за традиційне розуміння перекладу або передачі повідомлення. У сучасному освітньому дискурсі медіація розглядається як діяльність, спрямована на створення умов для розуміння, інтерпретації, узгодження смислів і забезпечення комунікативної взаємодії між різними мовними, культурними, професійними та соціальними середовищами [5].

Для філологічної освіти медіація реалізується через інтерпретацію тексту, переклад, міжкультурне посередництво та пояснення культурно

маркованих явищ. Для журналістської освіти вона проявляється у відборі фактів, реконструюванні контексту, адаптації повідомлення до аудиторії, забезпеченні доступності інформації та створенні умов для суспільного діалогу. У сучасних підходах до міжкультурної освіти медіація розглядається як інтегративна практика, що поєднує інтерпретацію, перекодування та комунікативне супроводження змісту [16, с. 55].

У цьому сенсі діяльність перекладача й журналіста набуває спільної природи: обидва здійснюють не механічне перенесення змісту, а його інтерпретаційне відтворення у новому комунікативному середовищі. Особливо виразно це простежується у роботі з медіатекстом, де перекладацькі рішення визначаються не лише мовною відповідністю, а й редакційною політикою, прагматикою повідомлення та очікуваннями аудиторії [2].

Саме тому медіація може розглядатися як одна із центральних категорій міждисциплінарної комплементарності, оскільки дає змогу об'єднати мовний аналіз, текстову інтерпретацію, перекладацькі практики та медіакомунікацію в межах єдиної освітньої логіки. У такій моделі підготовка майбутнього філолога, перекладача чи журналіста набуває спільної методологічної основи, орієнтованої на формування здатності працювати зі складними смисловими системами та ефективно діяти у просторі сучасної комунікації.

У практичному вимірі така логіка інтеграції відкриває можливість розглядати сучасний університетський освітній простір як середовище взаємодії різних мовних, культурних і професійних традицій, де принцип комплементарності реалізується не лише на рівні окремих дисциплін, а й на рівні організації освітніх програм і діяльності академічних підрозділів.

У цьому сенсі показовими є інтегративні освітні практики, що поєднують мовну підготовку та журналістську діяльність. До них належать міждисциплінарні семінари з аналізу медіатексту, майстер-класи з іншомовної професійної комунікації, перекладацькі воркшопи, дискусійні клуби за участю носіїв мови, мовно-журналістські інтенсиви, студентські медіапроєкти, навчальні редакції, тематичні хакатони, публічні лекції та комунікативні заходи міжкультурного спрямування. Особливе значення мають формати, у яких здобувачі здійснюють не лише мовний аналіз, а й створення власного продукту – інтерв'ю, репортажу, перекладеного медіаматеріалу, публічного виступу, подкасту або мультимедійного тексту. Такі практики сприяють формуванню комплексу інтегрованих компетентностей, серед яких особливого значення набувають здатність до професійної комунікації рідною та іноземною мовами; уміння аналізувати й інтерпретувати тексти різних жанрів і дискурсів; навички медіації та міжкультурного посередництва; здатність працювати в умовах багатомовного середовища; критичне мислення; інформаційна та медійна грамотність; здатність створювати соціально відповідальний комунікативний продукт.

Особливу роль у реалізації такої моделі відіграє переклад як один із центральних інструментів комплементарності. Сучасне перекладознавство розглядає переклад не як лінійне перенесення мовних одиниць, а як складний процес інтерпретації, реконструкції контексту й адаптації смислу до нового комунікативного середовища. У журналістській освіті аналогічні механізми проявляються у роботі з міжнародними джерелами, локалізації інформації, міжкультурному поясненні та створенні доступного медійного повідомлення.

Таким чином, текстоцентризм, дискурс і медіація виступають не окремими методами навчання, а інтегративними механізмами реалізації міждисциплінарної комплементарності, що забезпечують цілісність сучасної філологічної та журналістської освіти та створюють передумови для переходу від дисциплінарної моделі підготовки до гуманітарно-комунікативної моделі професійного розвитку.

Практична реалізація міждисциплінарної комплементарності у сучасній університетській освіті найбільш виразно виявляється на рівні організації освітнього середовища, де інтеграція змісту навчання здійснюється не шляхом механічного поєднання дисциплін, а через формування взаємопов'язаного простору освітніх компонентів, навчальних практик, академічної взаємодії та професійно орієнтованої діяльності здобувачів. У такій моделі освітній процес набуває ознак відкритої гуманітарної системи, у якій знання формується через постійне співвіднесення теоретичного аналізу, комунікативної дії та професійної апробації.

У цьому контексті особливого значення набуває досвід взаємодії філологічного та журналістського напрямів підготовки, що дає змогу розглядати освітній процес як систему взаємодоповнювальних практик роботи зі словом, текстом і комунікацією. Така модель передбачає зміщення акценту від ізольованого засвоєння

окремих дисциплін до формування інтегрованого професійного досвіду, у межах якого мовна компетентність, інтерпретаційна діяльність, медіакомунікація та аналітичне мислення функціонують як взаємопов'язані елементи підготовки [11, с. 6].

Однією з продуктивних моделей реалізації такого підходу виступає взаємодія мовно-філологічного та медіакомунікативного освітніх середовищ, у межах якої різні типи професійної діяльності: мовно-аналітична, перекладацька, текстотворча, комунікативна та медійна об'єднуються навколо спільного об'єкта професійної роботи – тексту в його багатофункційному вияві. У такій моделі текст перестає бути виключно навчальним матеріалом і набуває статусу інструмента професійного моделювання та простору інтеграції гуманітарних практик.

У межах обов'язкового освітнього компонента інтеграція реалізується через послідовне формування здатності аналізувати мовні явища, інтерпретувати тексти різних типів, працювати з міжкультурним контекстом, здійснювати комунікативне посередництво та створювати професійно релевантні повідомлення. Водночас вибірковий складник забезпечує розширення індивідуальної освітньої траєкторії та створює умови для міжгалузевого поєднання мовної, медійної та аналітичної підготовки. У сучасних моделях журналістської освіти саме варіативність освітнього середовища розглядається як одна з умов формування професійної мобільності та здатності працювати в умовах змінного комунікативного середовища [13, с. 9].

Особливого значення у такій моделі набувають практико-орієнтовані форми роботи, що забезпечують перенесення теоретичних знань у професійний контекст. Ідеться не лише про традиційні форми академічної активності, а про створення середовищ професійної апробації, у яких здобувач послідовно переходить від рецепції до інтерпретації, від інтерпретації – до створення власного комунікативного продукту. Саме в таких формах діяльності відбувається інтеграція мовної рефлексії, критичного мислення, медіаграмотності та професійної відповідальності.

Показовим результатом реалізації комплементарного підходу стає трансформація самої структури професійної компетентності здобувача. Поряд із традиційними мовними й текстовими вміннями дедалі більшої ваги набуває здатність працювати у багатомовному середовищі, здійснювати міжкультурне посередництво, аналізувати різні типи дискурсу, створювати власний інформаційний продукт, критично оцінювати джерела, адаптувати повідомлення до комунікативної ситуації та забезпечувати етичність професійного висловлювання. Сучасні дослідження журналістської освіти визначають саме такі інтегровані результати навчання як основу підготовки фахівця майбутнього [15, с. 19].

Подібне розуміння професійної підготовки узгоджується із сучасними уявленнями про формування медійника як фахівця, діяльність якого поєднує аналітичні, комунікативні, інтерпретаційні та соціально відповідальні практики професійного самовираження [1, с. 24].

У цьому сенсі міждисциплінарна комплементарність перестає бути лише принципом інтеграції навчальних дисциплін і набуває статусу освітньої технології, що визначає логіку побудови освітньої програми, характер професійної підготовки та механізми формування сучасної гуманітарної компетентності. Саме така модель створює умови для підготовки фахівця, здатного одночасно мислити текстом, працювати зі смислом і здійснювати ефективну комунікацію у багатомовному та медіатизованому середовищі.

Ефективність міждисциплінарної комплементарності найбільш переконливо виявляється тоді, коли вона реалізується не лише на рівні методологічних декларацій, а й у логіці побудови освітньої програми, структурі навчального змісту та формах професійної підготовки здобувачів. У сучасній філологічній та журналістській освіті інтегративний характер підготовки дедалі частіше забезпечується не окремими навчальними дисциплінами, а системою їхньої функційної взаємодії, унаслідок якої формується цілісна модель професійної компетентності.

За такого підходу окремі освітні компоненти перестають виконувати виключно предметно орієнтовану функцію та починають працювати як взаємодоповнювальні механізми професійного становлення. Мовна підготовка забезпечує розвиток здатності працювати з мовною організацією тексту та комунікативною структурою висловлювання; інтерпретаційно орієнтовані дисципліни формують уміння працювати зі смислом і культурним контекстом; перекладацькі практики забезпечують міжмовну та міжкультурну взаємодію; комунікативно-журналістський компонент спрямований на створення, адаптацію та поширення повідомлення відповідно до умов публічного середовища. У результаті освітній процес набуває ознак єдиного гуманітарно-комунікативного простору [11, с. 10–12].

У цьому контексті особливого значення набуває поєднання обов'язкового та вибіркового складників освітньої програми. Якщо обов'язковий компонент забезпечує формування базових мовних, текстових, інтерпретаційних і комунікативних умінь, то вибіркова частина створює умови для індивідуалізації професійної траєкторії та інтеграції різних типів гуманітарного досвіду. Сучасні підходи до організації журналістської освіти розглядають варіативність освітнього середовища як необхідну умову формування професійної гнучкості, здатності до адаптації та готовності працювати в умовах динамічного медіапростору [13, с. 11].

Інтегративний потенціал освітньої програми особливо посилюється через використання практико-орієнтованих форматів навчання, у межах яких здобувач працює не з абстрактним навчальним матеріалом, а з реальними комунікативними ситуаціями. Саме в таких форматах відбувається перехід від рецептивного засвоєння знань до їх інтерпретаційного та продуктивного застосування. Практична діяльність починає виконувати не допоміжну, а структуроутворювальну функцію освітнього процесу, забезпечуючи перенесення знання у професійний контекст.

Окремого значення у реалізації комплементарного підходу набуває академічна подієвість як форма інтеграції навчальної, комунікативної та професійної активності. Участь здобувачів у відкритих академічних подіях, міжкультурних дискусіях, мовних і медійних практиках, перекладацьких та комунікативних проєктах створює умови для переходу від моделі відтворення знань до моделі їх застосування, апробації та рефлексії. У такому середовищі здобувач послідовно виконує ролі інтерпретатора, медіатора, автора й комунікатора, що сприяє формуванню інтегрованого професійного досвіду. Як наслідок реалізації комплементарного підходу змінюється саме розуміння результатів навчання. Поряд із предметно орієнтованими знаннями дедалі більшої ваги набувають інтегровані компетентності: здатність здійснювати ефективну комунікацію у багатомовному середовищі, працювати з різними типами тексту й дискурсу, здійснювати міжкультурне посередництво, критично оцінювати інформацію, створювати власний комунікативний продукт і відповідально діяти у цифровому середовищі. Саме такі результати сьогодні розглядаються як ключові орієнтири підготовки сучасного фахівця у сфері гуманітарних і медійних професій [15]. Подібне розуміння професійної підготовки узгоджується із сучасними підходами до формування медійника як фахівця, професійна діяльність якого ґрунтується на інтеграції аналітичного мислення, комунікативної мобільності, культурної інтерпретації та відповідальної взаємодії з інформаційним середовищем [1, с. 23–25]. У цьому сенсі сучасна освітня програма перестає бути сукупністю автономних дисциплін і набуває ознак відкритої моделі професійного розвитку, у межах якої кожен освітній компонент виконує не ізольовану, а взаємопосилювальну функцію.

Практики реалізації міждисциплінарної комплементарності особливо виразно простежуються у діяльності кафедри германських і східних мов Міжнародного університету (м. Одеса), де зазначений підхід поступово трансформується з методологічної концепції у принцип організації освітнього процесу та професійної підготовки майбутніх філологів, перекладачів і журналістів. У такій моделі освітнє середовище формується як простір взаємодії кількох взаємопов'язаних вимірів: мовного, літературного, перекладознавчого, міжкультурного, медіакомунікативного та професійно-практичного, що створює передумови для формування інтегрованої гуманітарної компетентності.

Особливістю реалізації комплементарного підходу є переорієнтація освітньої логіки від дисциплінарного розмежування до організації навчального процесу навколо спільних смислових центрів – тексту, дискурсу, комунікації та інтерпретації. За такого підходу освітні компоненти перестають функціонувати ізольовано й починають формувати взаємопідсилювальну систему професійного розвитку, у межах якої здобувач опановує не окремі знання чи технології, а способи роботи зі змістом у різних формах його репрезентації. Подібна модель узгоджується із сучасними уявленнями про взаємозв'язок університетської освіти й професійного середовища, відповідно до яких навчання дедалі більше орієнтується на інтеграцію академічного знання та діяльнісного досвіду [14, с. 808–809].

У такому освітньому середовищі іншомовна підготовка виходить за межі традиційного мовного тренінгу та інтегрується з перекладацькими, дискурсивними й медіакомунікативними практиками. Робота з автентичними художніми, публіцистичними, медійними та мультимодальними матеріалами дає змогу одночасно формувати мовну компетентність, розвивати інтерпретаційне мислення та виробляти здатність адаптувати повідомлення відповідно до конкретної комунікативної ситуації.

У сучасних дослідженнях мовної освіти саме така взаємодія різних форматів тексту розглядається як умова переходу від формального засвоєння мови до її діяльнісного використання [6, с. 10].

Особливого значення у цій моделі набуває переклад як інтегративна діяльність, що поєднує мовну систему, текстову організацію та культурний контекст. Перекладацькі практики дають змогу здобувачам працювати з варіативністю інтерпретації, виявляти приховані механізми смислотворення та розвивати навички міжкультурної медіації. У сучасних підходах до мовної освіти медіація розглядається як окремий вид комунікативної діяльності, спрямований не лише на передавання інформації, а й на створення умов для спільного конструювання значення [10, с. 31]. У ширшому міжкультурному вимірі медіація передбачає інтерпретацію, узгодження та адаптацію смислів між різними соціокультурними системами [16].

Водночас включення елементів журналістського аналізу тексту – роботи з джерелами, перевірки інформації, визначення адресності повідомлення та аналізу дискурсивних стратегій – посилює прикладний потенціал філологічної підготовки. У сучасних журналістських дослідженнях наголошується, що професійна підготовка медійника дедалі менше пов'язується з технічним виробництвом контенту і дедалі більше – зі здатністю інтерпретувати складні суспільні процеси та відповідально працювати зі змістом [4, с. 2064].

Реалізація міждисциплінарної комплементарності відбувається також через освітньо-комунікативні події, у межах яких навчальна діяльність поєднується з професійною апробацією знань. Участь здобувачів у міжнародних спікінг-клубах, відкритих лекціях, тематичних мовних заходах, перекладацьких майстернях, студентських конференціях і міжкультурних проєктах створює умови для природного поєднання рецептивних, продуктивних та інтерактивних форм діяльності. Дослідження сучасної вищої освіти демонструють, що саме взаємодія здобувачів у спільних мовно-комунікативних практиках створює середовище для формування ролі медіатора та експерта [8; 9].

Важливим складником такої моделі виступає цифровізація гуманітарної освіти, яка змінює не лише форми доступу до знання, а й способи професійної взаємодії зі змістом. Інтеграція цифрових платформ, мультимедійних форматів і сучасних інструментів академічної комунікації створює додаткові можливості для реалізації комплементарного підходу та розширення освітнього середовища [3]. Показовим результатом такої моделі стає зміщення акценту з відтворення знань на створення власного гуманітарного продукту – тексту, перекладу, аналітичного коментаря, журналістського матеріалу, презентації або міжкультурного проєкту. Подібний підхід відповідає сучасним уявленням про підготовку медійника як фахівця, здатного поєднувати аналітичне мислення, мовну мобільність і комунікативну відповідальність [1, с. 25].

У цілому можна констатувати, що практика діяльності кафедри германських і східних мов демонструє можливість переходу від дисциплінарно організованої моделі навчання до гуманітарно-комунікативної моделі професійної підготовки, у межах якої мова, текст, переклад, медіа та культура функціонують як взаємодоповнювальні елементи єдиного освітнього простору. Такий підхід створює передумови для підготовки фахівця, здатного ефективно діяти у багатомовному, міжкультурному та медіатизованому середовищі сучасного суспільства.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Розгляд міждисциплінарної комплементарності у контексті сучасної філологічної та журналістської освіти показав, що її значення виходить за межі інтеграції окремих навчальних дисциплін і стосується самої логіки організації гуманітарної підготовки. Сучасна освітня модель дедалі меншою мірою спирається на автономне функціонування мовознавчих, літературознавчих, перекладознавчих і журналістикознавчих компонентів та дедалі більше орієнтується на створення спільного простору інтерпретації, комунікації й професійної взаємодії.

У такому розумінні міждисциплінарна комплементарність постає не як спосіб розширення змісту освіти, а як принцип її внутрішньої організації, що забезпечує узгодження різних гуманітарних перспектив без утрати їхньої предметної специфіки. Саме така взаємодія створює умови для переходу від накопичення знань до формування здатності працювати зі складними смисловими структурами, здійснювати їх інтерпретацію, адаптацію та репрезентацію у різних професійних і соціокультурних контекстах. Особливого значення у цій моделі набувають текстоцентризм, дискурсивний підхід і медіація, які поєднують мовний аналіз, перекладацькі практики, міжкультурну взаємодію та медіакомунікацію в межах єдиного освітнього процесу. За таких умов текст перестає бути лише навчальним матеріалом і стає простором професійного мислення, у якому реа-

лізуються механізми породження, інтерпретації та суспільного функціонування змісту.

Практика організації освітнього процесу у взаємодії філологічного та журналістського напрямів демонструє, що комплементарна модель сприяє формуванню фахівця, здатного поєднувати мовну компетентність, інтерпретаційну чутливість, критичне мислення, комунікативну мобільність і відповідальність за створення та поширення інформації. Подібне бачення узгоджується із сучасними міжнародними підходами до професійної гуманітарної та журналістської освіти, де серед ключових орієнтирів визначаються міжкультурна взаємодія, етична комунікація, критична робота зі змістом і готовність діяти в умовах змінного інформаційного середовища.

Перспективу подальших розвідок пов'язуємо з вивченням механізмів упровадження комплементарного підходу в освітні програми гуманітарного профілю, розширенням практик інтеграції мовної, перекладацької та журналістської підготовки, а також із пошуком інструментів оцінювання інтегрованих результатів навчання в умовах цифровізації та трансформації сучасної університетської освіти.

Конфлікт інтересів. Вікторія Сікорська є головним редактором журналу. Для забезпечення незалежності редакційного процесу рукопис розглядався уповноваженим редактором, який не перебував у підпорядкуванні автора та не мав конфлікту інтересів. Автор не брав участі у відборі рецензентів, процесі рецензування та прийнятті рішення щодо публікації статті. Рукопис пройшов стандартну процедуру подвійного сліпого рецензування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адамова Г. В., Фрумкіна А. Л., Громко Т. В. Академічні візії та аналітичні стратегії у формуванні сучасного медійника. *Професійно-прикладні дидактики*. 2026. № 1. С. 19–26. DOI: 10.37406/2521-6449/2026-1-2
2. Громко Т. В., Фрумкіна А. Л., Адамова Г. В. Редакційна політика як чинник перекладацьких рішень у медіа. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2025. Вип. 76. С. 212–216. URL: https://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=237 (дата звернення: 25.05.2026).
3. Холод І. В. Розвиток філологічної освіти в Україні в умовах діджиталізації. Академічні візії. 2023. Вип. 20. 9 с. URL: https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/259/238 (дата звернення: 25.05.2026).
4. Chouliaraki L., Al-Ghazzi O. Beyond Verification: Flesh Witnessing and the Significance of Embodiment in Conflict News. Journalism. 2022. Vol. 23(10). P. 2055–2072. DOI: 10.1177/14648849211050582
5. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume. Strasbourg : Council of Europe Publishing, 2020. 274 p. URL: https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4 (дата звернення: 25.05.2026).
6. Howard M. Second Language Acquisition and Language Education: Bidirectional Synergies between Research and Practice. Education Sciences. 2024. Vol. 14(4). Article 345. 18 p. DOI: 10.3390/educsci14040345
7. Jaakkola M., Uotila P. Exploring the Normative Foundation of Journalism Education: Nordic Journalism Educators' Conceptions of Future Journalism and Professional Qualifications. Journalism and Media. 2022. Vol. 3(3). P. 480–499. DOI: 10.3390/journalmedia3030031
8. Kotkavuori S. Rethinking Peer Interaction in Language Classrooms: Students and L1 Peers as Mediators and Experts in Higher Education. Scandinavian Journal of Educational Research. 2024. 16 p. DOI: 10.1080/00313831.2024.2348444
9. Kotkavuori S., Hahl K., Hildén R. Native Peers as Mediators and Experts in Language Learning in Higher Education // Language Learning in Higher Education. 2022. Vol. 12(1). P. 327–349. DOI: 10.1515/cercles-2022-2048
10. North B. The CEFR Companion Volume and the Action-Oriented Approach. Strasbourg : Council of Europe, 2022. 42 p. URL: https://rm.coe.int/the-cefr-companion-volume-and-the-action-oriented-approach/1680a88678 (дата звернення: 25.05.2026).
11. Recommendation CM/Rec(2022)1 of the Committee of Ministers to Member States on the Importance of Plurilingual and Intercultural Education for Democratic Culture. Strasbourg : Council of Europe, 2022. 12 p.
12. Repko A. F., Szostak R. Interdisciplinary Research: Process and Theory. 4th ed. Thousand Oaks : SAGE Publications, 2020. 392 p.
13. Severijnen M., Peters C. Educating for a Changing Media Landscape: Reconsidering Journalism Education in Higher Education. Journalism Studies. 2024. 18 p. DOI: 10.1080/1461670X.2024.2406814
14. Tynjälä P. Reconsidering Connections Between Higher Education and Working Life in a Knowledge Society. Higher Education. 2022. Vol. 84. P. 803–819. DOI: 10.1007/s10734-021-00707-2

15. UNESCO. Global Standards for the Education of Journalists. Paris : UNESCO, 2023. 44 p.
16. Witte A., Harden T. Intercultural Mediation in Language Learning and Teaching. London : Routledge, 2022. 224 p.

REFERENCES

1. Adamova, H. V., Frumkina, A. L., & Hromko, T. V. (2026). Akademichni vizii ta analitychni stratehii u formuvanni suchasnoho mediinyka [Academic visions and analytical strategies in shaping the modern media professional]. Profesiino-prykladni dydaktyky – Professionally Applied Didactics, no. 1, pp. 19–26. DOI: 10.37406/2521-6449/2026-1-2 [in Ukrainian].
2. Hromko, T. V., Frumkina, A. L., & Adamova, H. V. (2025). Redaktsiina polityka yak chynnyk perekladatskykh rishen u media [Editorial policy as a factor influencing translation decisions in media]. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Filolohiia – Scientific Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Philology, issue 76, pp. 212–216. Available at: https://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/index.php/arkhiv-nomeriv?id=237 (accessed 25 May 2026). [in Ukrainian].
3. Kholod, I. V. (2023). Rozvytok filolohichnoi osvity v Ukraini v umovakh didzhytalizatsii [Development of philological education in Ukraine under digitalization]. Akademichni vizii – Academic Visions, issue 20, 9 p. Available at: https://academy-vision.org/index.php/av/article/download/259/238 (accessed 25 May 2026). [in Ukrainian].
4. Chouliaraki, L., & Al-Ghazzi, O. (2022). Beyond verification: Flesh witnessing and the significance of embodiment in conflict news. Journalism, vol. 23(10), pp. 2055–2072. DOI: 10.1177/14648849211050582 [in English].
5. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume (2020). Strasbourg: Council of Europe Publishing. 274 p. Available at: https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4 (accessed 25 May 2026). [in English].
6. Howard, M. (2024). Second language acquisition and language education: Bidirectional synergies between research and practice. Education Sciences, vol. 14(4), article 345, 18 p. DOI: 10.3390/educsci14040345 [in English].
7. Jaakkola, M., & Uotila, P. (2022). Exploring the normative foundation of journalism education: Nordic journalism educators' conceptions of future journalism and professional qualifications. Journalism and Media, vol. 3(3), pp. 480–499. DOI: 10.3390/journalmedia3030031 [in English].
8. Kotkavuori, S. (2024). Rethinking peer interaction in language classrooms: Students and L1 peers as mediators and experts in higher education. Scandinavian Journal of Educational Research, 16 p. DOI: 10.1080/00313831.2024.2348444 [in English].
9. Kotkavuori, S., Hahl, K., & Hildén, R. (2022). Native peers as mediators and experts in language learning in higher education. Language Learning in Higher Education, vol. 12(1), pp. 327–349. DOI: 10.1515/cercles-2022-2048 [in English].
10. North, B. (2022). The CEFR Companion Volume and the Action-Oriented Approach. Strasbourg: Council of Europe. 42 p. Available at: https://rm.coe.int/the-cefr-companion-volume-and-the-action-oriented-approach/1680a88678 (accessed 25 May 2026). [in English].
11. Recommendation CM/Rec(2022)1 of the Committee of Ministers to Member States on the Importance of Plurilingual and Intercultural Education for Democratic Culture (2022). Strasbourg: Council of Europe. 12 p. [in English].
12. Repko, A. F., & Szostak, R. (2020). Interdisciplinary Research: Process and Theory (4th ed.). Thousand Oaks: SAGE Publications. 392 p. [in English].
13. Severijnen, M., & Peters, C. (2024). Educating for a changing media landscape: Reconsidering journalism education in higher education. Journalism Studies, 18 p. DOI: 10.1080/1461670X.2024.2406814 [in English].
14. Tynjälä, P. (2022). Reconsidering connections between higher education and working life in a knowledge society. Higher Education, vol. 84, pp. 803–819. DOI: 10.1007/s10734-021-00707-2 [in English].
15. UNESCO (2023). Global Standards for the Education of Journalists. Paris: UNESCO. 44 p. [in English].
16. Witte, A., & Harden, T. (2022). Intercultural Mediation in Language Learning and Teaching. London: Routledge. 224 p. [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 27.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 03.11.2026